

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/186/2005

OCENA FUNKCJONOWANIA DEMOKRACJI W POLSCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

Zwykle przy okazji wyborów wzrasta optymizm Polaków, powodowany rozbudzo-
nymi nadziejami na poprawę sytuacji społecznej kraju. Nowo wybrane władze uzyskują
znaczny - choć nieraz krótkotrwały - kredyt zaufania od społeczeństwa, lepiej oceniana jest
bieżąca sytuacja w kraju, wzrasta także zadowolenie z funkcjonowania demokracji.

Wraz z wyborami zwiększa się poczucie wpływu społeczeństwa na sprawy kraju,
dzięki czemu demokracja staje się czymś bliższym obywatelom, gdyż w pewien sposób
„namacalnie” mogą w niej partycypować (jak wynika bowiem z badań, demokracja kojarzona
jest głównie ze swobodami politycznymi, takimi jak wolność słowa, oraz z prawem do
uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym, co w przekonaniu respondentów sprowadza
się głównie do prawa głosu w wyborach).

W bieżącym roku, z racji podwójnych wyborów (parlamentarnych i prezydenckich),
Polacy mieli możliwość aż dwukrotnie skorzystać z prawa głosu przysługującego im
w systemie demokratycznym. Jak się jednak okazuje, znaczna część społeczeństwa nie
skorzystała z przywileju demokracji, jakim jest możliwość uczestnictwa w powszechnych,
równych, tajnych, bezpośrednich i proporcjonalnych wyborach. Mimo iż jeszcze tydzień przed
wyborami parlamentarnymi 82% Polaków twierdziło, iż akt głosowania jest ważny dla
funkcjonowania demokracji w Polsce, a tylko 14% wyrażało przeciwną opinię¹, w wyborach
wzięło udział zaledwie 41% uprawnionych do głosowania. W związku z tym pojawia się
pytanie o stan polskiej demokracji po szesnastu latach od jej wprowadzenia.

Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce oraz ogólny stosunek Polaków do
systemu demokratycznego² stanowiły przedmiot naszych badań zarówno tuż po wyborach
parlamentarnych³, jak i po drugiej turze wyborów prezydenckich⁴.

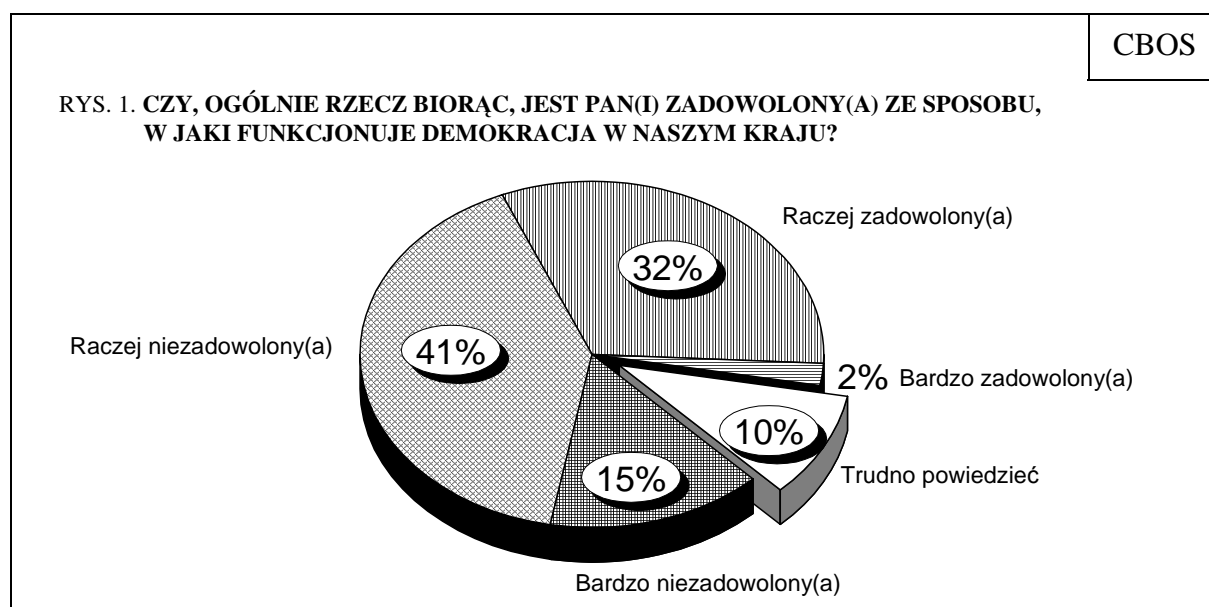
¹ Zob. komunikat CBOS „Trudny wybór Polaków”, wrzesień 2005.

² W przygotowaniu komunikat o stosunku Polaków do demokracji.

³ Badanie „Polskie Generalne Studium Wyborcze” zrealizowano na zlecenie Instytutu Studiów Politycznych PAN w dniach 27 września - 8 października 2005 roku na liczącej 2402 osoby losowo-kwotowej próbie dorosłych mieszkańców Polski.

⁴ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (186) zrealizowano w dniach 11-14 listopada 2005 roku na liczącej 1026 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

W opiniach o demokracji w Polsce ciągle przeważa niezadowolenie - ponad połowa badanych (56%) krytykuje jej funkcjonowanie. Należy jednak zauważyć, że w ciągu ostatniego roku wyraźnie przybyło (o 8 punktów) ocen pozytywnych w tym zakresie. Obecnie co trzeci Polak (34%) wyraża zadowolenie ze sposobu funkcjonowania demokracji w Polsce, najczęściej jednak (32% wskazań) jest ono umiarkowane.

Ocena funkcjonowania demokracji nie zależy istotnie od takich cech respondentów, jak płeć, religijność czy nawet poglądy polityczne. Natomiast zadowolenie z niej częściej niż pozostali wyrażają najmłodszy ankietowani (w wieku od 18 do 24 lat). Jest to jedyna grupa badanych, wydzielona ze względu na wiek, w której pozytywne oceny funkcjonowania demokracji w Polsce (51%) mają przewagę nad ocenami negatywnymi (42%). Specyficzną podgrupę stanowią tutaj studenci, wśród których zadowolenie z obecnego stanu demokracji jest szczególnie wyraźne (60% ocen pozytywnych wobec 36% negatywnych).

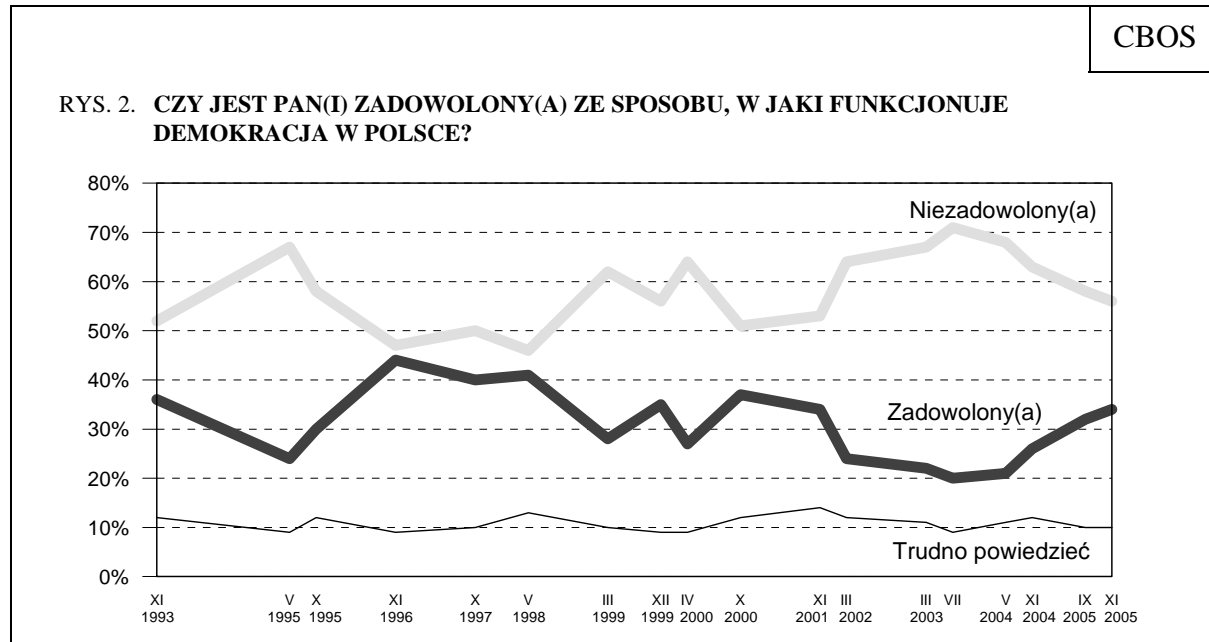
Na oceny w tym względzie niezmiennie wpływa wysokość dochodów respondentów oraz ich subiektywna ocena własnych warunków materialnych. Istnieje tutaj wprost proporcjonalna zależność, zgodnie z którą zadowolenie z funkcjonowania demokracji jest stosunkowo największe u osób o najwyższych dochodach w przeliczeniu na osobę, jak również u tych, którzy sami najlepiej oceniają własny status materialny.

Obecny stan demokracji jest ponadto nieco lepiej oceniany przez osoby ze średnim oraz wyższym wykształceniem niż przez badanych mniej wykształconych (zobacz tabelę aneksową).

Znajduje potwierdzenie, zwłaszcza w ostatnich latach, teza o wpływie wyborów na wzrost zadowolenia z demokracji. Porównywalny poziom pozytywnych ocen jej funkcjonowania w Polsce odnotowaliśmy w listopadzie 2001 roku, tuż po wyborach parlamentarnych (34%), a wcześniej w październiku 2000 roku, przy okazji wyborów prezydenckich (37%). W latach 2002 - 2004 zadowolenie z demokracji było wyraźnie mniejsze - oscylowało wokół 25%, przy czym w lipcu 2003 roku wyrażał je zaledwie co piąty Polak (20%), wyraźnie większe było natomiast w latach 1996 - 1998, kiedy znacznie poprawiły się również inne wskaźniki nastrojów społecznych.

Tabela 1

Czy jest Pan(i) zadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	XI '93	V '95	X '95	XI '96	X '97	V '98	III '99	XII '99	IV '00	X '00	XI '01	III '02	III '03	VII '03	V '04	XI '04	IX '05	XI '05
	w procentach																	
Zadowolony(a)	36	24	30	44	40	41	28	35	27	37	34	24	22	20	21	26	32	34
Niezadowolony(a)	52	67	58	47	50	46	62	56	64	51	53	64	67	71	68	63	58	56
Trudno powiedzieć	12	9	12	9	10	13	10	9	9	12	14	12	11	9	11	12	10	10

Nie bez znaczenia na ocenę stanu demokracji pozostaje ogólne zadowolenie z sytuacji w kraju, które zresztą również wzrasta przy okazji wyborów⁵. Obecnie połowa tych, których

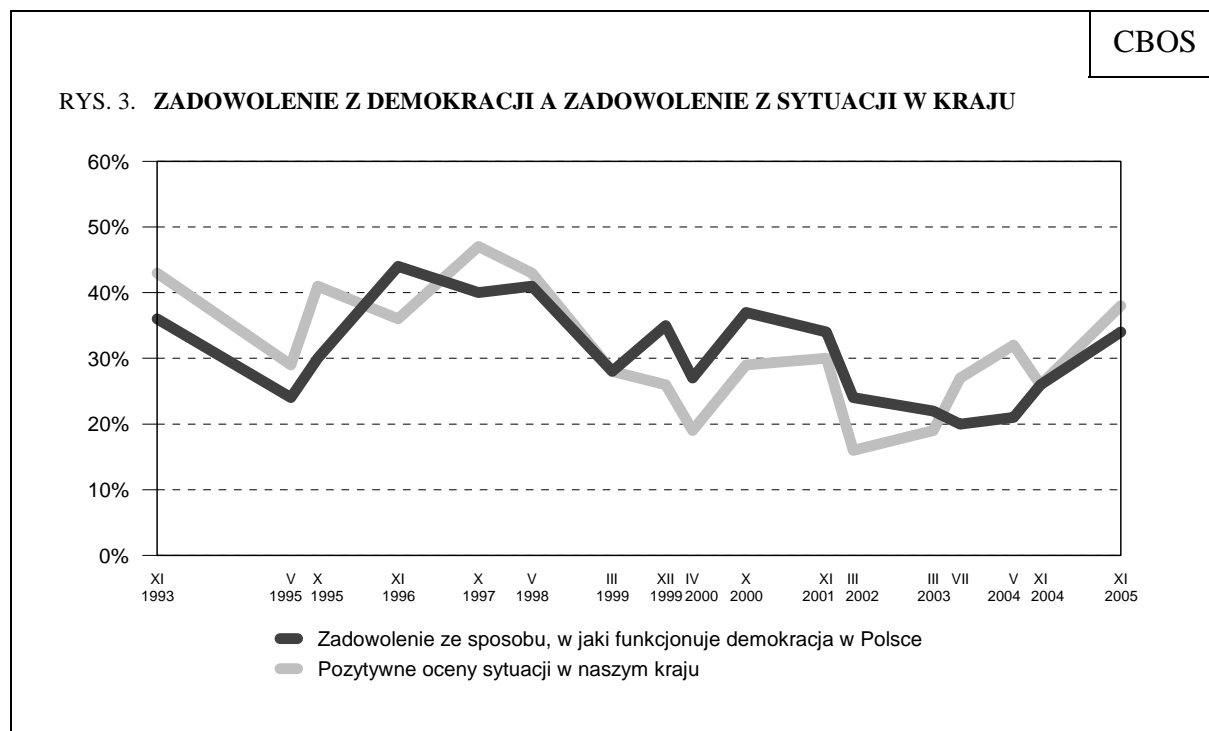
⁵ Zob. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w listopadzie”, listopad 2005.

zdaniem sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku, jednocześnie wyraża zadowolenie z aktualnego stanu demokracji, natomiast aż dwie trzecie krytykujących obecną sytuację w Polsce jednocześnie negatywnie ocenia funkcjonowanie demokracji w naszym kraju.

Tabela 2

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Czy jest Pan(i) zadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w Polsce?		
	Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W dobrym	51	42	7
W złym	23	67	10
Trudno powiedzieć	29	57	14

Współzależność między zadowoleniem z sytuacji w kraju a pozytywnymi ocenami funkcjonowania systemu demokratycznego jest dość wyraźna już od początku istnienia demokracji w Polsce, na co wskazuje poniższy wykres. Zwykle wraz ze wzrostem korzystnych ocen sytuacji w kraju wzrastało również zadowolenie ze stanu demokracji. Jest to szczególnie widoczne przy okazji wyborów, zwłaszcza prezydenckich.

Stan polskiej demokracji najwyżej oceniają wyborcy zwycięskiego ugrupowania - Prawa i Sprawiedliwości. Wprawdzie różnica pomiędzy krytykami a zwolennikami obecnego kształtu systemu demokratycznego jest w tym elektoracie najmniejsza, ale i tak połowa z tych, którzy we wrześniowych wyborach oddali swój głos na PiS, wyraża niezadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce. Jednak najbardziej krytyczny w tym względzie okazuje się elektorat Samoobrony. Aż dwie trzecie spośród tych, którzy w ostatnich wyborach poparli tę partię, negatywnie ustosunkowuje się do obecnego stanu demokracji w Polsce. Odmiennego zdania jest tylko co czwarty wyborca tego ugrupowania. Wśród tych, którzy nie wzięli udziału w ostatnich wyborach parlamentarnych, nad zadowolonymi z obecnego kształtu polskiej demokracji (30%) niemal dwukrotnie przeważają ci, według których funkcjonuje ona w sposób niezadowalający (57%).

Tabela 2

Elektoraty partyjne z ostatnich wyborów parlamentarnych	Czy jest Pan(i) zadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w Polsce?		
	Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	44	50	6
PO	39	55	6
LPR	38	54	8
SLD	35	62	3
Samoobrona	24	67	9
Niegłosujący	30	57	13

Pomimo szesnastoletniego doświadczenia demokracji w Polsce, ocena jej funkcjonowania ciągle nie napawa optymizmem - ponad połowa respondentów wypowiada się w tej sprawie krytycznie. Zanotowany w ostatnim czasie wyraźny wzrost zadowolenia z systemu demokratycznego w naszym kraju również nie powinien stanowić powodu do wzmożonego entuzjazmu, gdyż nauczeni doświadczeniem, wraz z wygasaniem powyborczego optymizmu możemy spodziewać się kolejnego pogorszenia ocen w zakresie funkcjonowania demokracji.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?

(%)

	Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	34	56	10	1025
Płeć				
Mężczyźni	35	59	6	487
Kobiety	34	53	13	538
Wiek				
18-24 lat	51	42	7	161
25-34	38	58	4	189
35-44	30	61	9	185
45-54	28	58	13	185
55-64	33	62	5	127
65 lat i więcej	29	53	18	177
Miejsce zamieszkania				
Wieś	31	58	11	382
Miasto do 20 tys.	45	44	10	130
20-100 tys.	34	57	9	199
101-500 tys.	35	56	9	197
501 tys. i więcej mieszk.	33	60	7	117
Wykształcenie				
Podstawowe	31	52	16	294
Zasadnicze zawodowe	30	60	10	267
Średnie	40	54	6	354
Wyższe	36	61	3	110
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	51	49	0	60
Prac. umysł. niż. szczebla	39	53	8	101
Pracownicy fiz.- umysł.	36	56	7	81
Robotnicy wykwalifikowani	26	67	8	85
Robotnicy niewykwalifik.	33	55	12	49
Rolnicy	35	56	9	54
Pracujący na własny rach.	34	63	3	33
Bierni zawodowo				
Renciści	26	57	18	115
Emeryci	30	56	13	196
Uczniowie i studenci	60	36	4	82
Bezrobotni	29	61	9	120
Gospodynie domowe i inni	25	61	14	50
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	42	52	6	137
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	27	59	15	75
sekt. pryw. poza rolnict.	37	59	4	201
prywatnym gosp. rolnym	33	61	6	62
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	27	63	11	151
301-500	33	56	11	193
501-900	33	58	9	215
901-1200	43	53	4	79
Powyżej 1200 zł	47	52	1	66
Ocena własnych war. mater.				
Złe	23	65	12	303
Średnie	33	55	12	462
Dobre	50	46	4	259
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	31	52	17	68
Raz w tygodniu	32	58	10	501
1-2 razy w miesiącu	40	51	9	163
Kilka razy w roku	37	56	8	191
W ogóle nie uczestniczy	34	56	10	99
Poglądy polityczne				
Lewica	37	58	5	141
Centrum	33	60	7	306
Prawica	42	53	6	344
Trudno powiedzieć	24	54	22	231